

MEDNARODNI DAN SLOVARJEV 2019

V organizaciji Sekcije za leksiko pri Zvezi društev Slavistično društvo Slovenije smo letos prvič obeležili mednarodni dan slovarjev, ki je 16. oktobra, na rojstni dan ameriškega slovaropisca Noaha Webstra, ki je za izdelavo svojega znamenitega enojezičnega slovarja ameriške angleščine porabil 28 let. Leto prvega slovenskega »praznovanja« mednarodnega dneva slovarjev sovpada s 100. obletnico rojstva Staneta Suhadolnika, enega najpomembnejših slovenskih slovaropiscev. Dogodki ob mednarodnem dnevu slovarjev so se zvrstili v dveh dneh. V sredo, 16. 10. 2019, smo se zbrali v Vodnikovi domačiji, kjer je najprej potekala okrogla miza o slovarjih in slovaropisju, sledila pa je še gledališka predstava o Valentinu Vodniku. Slednji si poleg leksikografske izkušnje z Noahom Webstrom deli tudi letnico rojstva, letos pa od Vodnikove smrti mineva 200 let. V četrtek, 17. oktobra 2019, so na ZRC SAZU potekale še slovarske delavnice.

Okroglo mizo o slovarjih in slovaropisju, ki je potekala v sredo, 16. oktobra 2019, v Vodnikovi domačiji, smo organizirali z namenom, da slovaropisci in raziskovalci, ki se s slovarji ukvarjamo vsakodnevno, na slovarje pogledamo še z drugih zornih kotov, vsi drugi pa dobijo vpogled v nastajanje različnih vrst slovarjev. Na okrogli mizi so sodelovali red. prof. dr. Irena Stramljič Breznik (Filozofska fakulteta UM), red. prof. dr. Andreja Žele (Filozofska fakulteta UL), izr. prof. dr. Alenka Vrbinc (Ekonomska fakulteta UL), doc. dr. Polona Gantar (Filozofska fakulteta UL), dr. Andrej Perdih (ZRC SAZU), doc. dr. Helena Dobrovoljc (ZRC SAZU) in dr. Mojca Žagar Karer (ZRC SAZU). Okroglo mizo je povezoval Boštjan Narat Meden, zaradi bolezni pa je moral sodelovanje odpovedati izr. prof. dr. Tomaž Erjavec (Inštitut Jožef Stefan). Diskutantke in diskutant so odprli številne zanimive teme. Red. prof. dr. Irena Stramljič Breznik, sicer profesorica na Filozofski fakulteti Univerze v Mariboru, ki se je s slovaropisjem prvič srečala pri pripravi svojega Besednodružinskega slovarja slovenskega jezika, je izpostavila vidik besedotvorja, ki je ena njenih poglavitnih tem raziskovanja. O slovaropisju je razmišljala z dveh vidikov, in sicer kateri slovarji so uporabni za besedotvorno raziskovanje ter kateri slovarji lahko nastanejo kot njegov rezultat. Red. prof. dr. Andreja Žele, profesorica na študiju slovenistike na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani ter avtorica in soavtorica več temeljnih slovarjev, je predstavila študijska predmeta Leksikologija in Leksikografija, ki študente vpeljujeta tudi na področje slovaropisja in sta lahko izhodišče za boljše in hitrejše uvajanje v slovaropisno delo, zato ju je treba sproti prilagajati obstoječim zahtevam sodobnega slovaropisja. Sledila je zanimiva predstavitev rezultatov raziskave o uporabnosti ponazarjalnega gradiva v *Merriam-Webster Learner's Dictionary* s stališča uporabnika, ki nam jo je predstavila izr. prof. dr. Alenka Vrbinc, profesorica angleškega jezika na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani, ki je leksikografka in metaleksikografka, hkrati pa svoje slovarske izkušnje predaja tudi študentom. V omenjeni raziskavi so preučevali uspešnost iskanja redkejših pomenov večpomenskih besed v spletnem ameriškem pedagoškem slovarju, pri čemer so bila izpostavljena mnenja uporabnikov slovarja, ki so za slovaropisce

vedno dobrodošla. Doc. dr. Polona Gantar, leksikografka, soavtorica več slovarjev, se je osredinila na temo slovaropisja in digitalnega sveta, pri čemer je posebej izpostavila uporabo digitalnih slovarskih podatkovnih baz in na kratko predstavila odzivne slovarje, ki nastajajo na Centru za jezikovne vire in tehnologije Univerze v Ljubljani. O vlogi splošnih razlagalnih slovarjev v posamezni jezikovni skupnosti ter konkretno o slovenski situaciji se je spraševal dr. Andrej Perdih, sodelavec Leksikološke sekcije na Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, ki meni, da je slovar zagotovo priročnik, primarno namenjen za praktično uporabo, vendar pa opozarja, da je slovar, v katerem je bogat nabor empirično ugotovljenih podatkov o pomenu, zapisu, izgovoru, kategorialnih lastnostih, tipični rabi ter okolju in slogovnih lastnostih, tudi pomemben prinašalec novih spoznanj v jezikoslovju, torej v znanstvenem smislu. Sledila je kratka predstavitev dveh specifičnih vrst slovaropisja, in sicer je doc. dr. Helena Dobrovoljc, vodja Pravopisne sekcije Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, najprej predstavila slovensko normativno slovaropisje nekoč in danes. Poudarila je, da se mora v nasprotju s splošnim razlagalnim slovarjem, kot je npr. SSKJ, normativni slovar ukvarjati tudi z najbolj neznačilnimi, neprototipičnimi primeri iz jezikovne prakse, da pa se je ideologija normodajalnega telesa v elektronski dobi oddaljila od strahu pred variantnostjo knjižnojezikovne norme, zato tudi težnja po ostrih normativnih usmeritvah ni več izrazita. Cilj jezikoslovcev je, da uporabnikom čim bolj olajšajo spopadanje z jezikovnimi zadregami, vsekakor pa niso »varuhi« jezika, ampak njegove zakonitosti raziskujejo in ga preudarno usmerjajo. Na koncu je nastopila še dr. Mojca Žagar Karer, vodja Terminološke sekcije na Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, ki je predstavila terminografsko delo, pri katerem tesno sodelujejo s področnimi strokovnjaki, ki so hkrati tudi primarni uporabniki teh slovarjev. Omenila je, da imamo v slovenskem prostoru kar veliko terminoloških slovarjev. Dr. Simon Atelšek, sodelavec Terminološke sekcije, vsako leto dopolni seznam terminoloških slovarjev, od leta 1991 do vključno leta 2018 jih je naštel kar 314, pri čemer so na seznam vključeni samo tisti slovarji, ki so zavedeni v nacionalnem bibliografskem sistemu. Po kratkih predstavitvah vseh udeleženk in udeležencev okrogle mize je sledila diskusija, ki jo je moderiral Boštjan Narat Meden. Dotaknili so se zanimivih vprašanj, kot npr. kako sodelujoči vidijo svojo dvojno vlogo, saj so na eni strani ustvarjalci slovarjev, na drugi strani pa tudi njihovi uporabniki. Izpostavljeni sta bili tudi temi demokratizacije jezika in težavnosti vključevanja leposlovja in stvarnih besedil v jezikovne korpuse. Diskusanti so se strinjali, da si želijo še več raznovrstnih slovarjev in posluha pri financerjih.

Po enournem premoru, ki je bil hkrati tudi priložnost za nadaljevanje pogovora o zanimivih temah, ki so jih sogovorniki odprli na okrogli mizi, smo si ogledali še predstavo o Vodniku z naslovom Ljubljanski vodnik našel Vodnika, ki sta jo uprizorila Andrej Rozman Roza in Alenka Tetičkovič. Ogled predstave je omogočila Ustanova patra Stanislava Škrabca.

Naslednji dan, v četrtek, 17. oktobra 2019, so se v prostorih ZRC SAZU odvijale delavnice za učitelje, lektorje, prevajalce in drugo zainteresirano javnost. Večino delavnic so izvedli sodelavke in sodelavci Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. Dopoldan sta vzporedno potekali dve delavnici, prva, namenjena zlasti lektorjem, in druga, kjer so bili vsi udeleženci prevajalci. Lektorski sklop delavnic se je

začel z delavnico z naslovom *Jezikovni zdrs ali napaka – lektorjeva pomoč pri presoji*, ki jo je izvedla Kristina M. Pučnik in smo jo pripravili v sodelovanju z Lektorskim društvom Slovenije. Sledila je delavnica doc. dr. Mateje Jemec Tomazin z naslovom *Ko iščemo z lučjo pri belem dnevu ali kje poiskati terminološke rešitve*, sklop pa je s predstavitvijo slovaropisnega dela pri slovarju eSSKJ (*Kako nastajajo gesla v splošnem razlagalnem slovarju?*) zaključila dr. Špela Petric Žižić. Prevajalski sklop delavnic je začel doc. dr. Boris Kern z delavnico *Kje je kaj na Franu? O aktualnih pravopisnih in besedotvornih dilemah*, sledila je delavnica dr. Tanje Fajfar *Kaj v terminoloških slovarjih najde prevajalec?*, za konec prevajalskega sklopa delavnic pa je dr. Matej Meterc izvedel delavnico z naslovom *Paremiologija: od predstav o rabi k analizam rabe za kakovostne slovarske podatke*. V popoldanskem terminu so potekale še delavnice za učitelje. S predstavitvijo delovanja dialektološke sekcije Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU in delavnico z naslovom *Narečno izrazje na Franu* je zadnji sklop delavnic začela dr. Tjaša Jakop, sledila je delavnica dr. Lare Godec Soršak s Pedagoške fakultete Univerze v Ljubljani z naslovom *Raba SSKJ2 in SP 2001 pri pouku*, po odmoru pa je dr. Domen Krvina izvedel še delavnico z naslovom *Fran: od obetavnega seznanjanja do pogumnega iskanja*. S kratkimi obiski Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU pri terminografih ob 10. uri in zgodovinskih slovaropisih ob 14. uri smo dobili vpogled v ti dve specifični veji slovaropisja. Terminografijo je predstavil dr. Simon Atelšek, zgodovinsko slovaropisje pa dr. Alenka Jelovšek.

Obisk dogodkov, ki smo jih organizirali v okviru mednarodnega dneva slovarjev, je bil nad pričakovanji, odzivi udeleženk in udeležencev delavnic pa zelo pozitivni, kar zagotovo dokazuje, da si slovarji še kako zaslužijo, da jim tudi v Sloveniji vsaj enkrat letno posvetimo dan ali dva.

Mija Michelizza, Nina Ledinek
Sekcija za leksiko ZSDSDS in
ZRC SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša
mmija@zrc-sazu.si, nledinek@zrc-sazu.si